

УДК 339.72:336

Н.С. Прокопенко

МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розглянуто сутність фінансового механізму, його мету, завдання і принципи. Обґрунтовано, що впровадження фінансового механізму у дію здійснюється за допомогою фінансових інструментів, до яких належать фінансові плани, інвестиції, кредити, інші фінансові ресурси, ціни, податки, стимули, санкції, види фінансового контролю. Аргументовано, що застосування висвітленого в статті механізму фінансування діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання сприятиме отриманню позитивних результатів їх функціонування.

The article deals with the essence of the financial mechanism, the purpose, objectives and principles. It is proved that the financial mechanism is a set of components: regulatory support - the laws of Ukraine and the host countries, legislative decrees, orders and letters of ministries, departments, instructions, rules, regulations, methodical instructions and other normative documents regulating the activities of foreign divisions of economic entities; financial support - self-financing, investing in securities, lending and investing; financial regulation - the principles of financing, kinds of budgeting of foreign divisions of economic entities, objects of financing (investing), control over the proper use of funds and timeliness of payments to the budget; information support - statistics; reporting data of foreign divisions of economic entities; data of ministries; conclusions of legislative bodies committees on the effects of the implication of elements of the financial mechanism; legislative and regulatory acts. The introduction of financial mechanisms into operation is carried by means of financial instruments, such as financial plans, investment projects, loans and other financial resources, prices, taxes, benefits, incentives, sanctions, types of financial control. Efficacy of application of elements of the funding mechanism of foreign divisions activities of economic entities is tracked by monitoring.

Ключові слова: закордонні підрозділи суб'єктів господарювання, фінансова діяльність закордонних підрозділів суб'єктів господарювання, фінансовий механізм, фінансове забезпечення, фінансові інструменти.

Key words: foreign divisions of economic entities, financial activity of foreign divisions of economic entities, financial mechanism, financial support, financial instruments.

Закордонні підрозділи виступають суб'єктами фінансових відносин транснаціональних компаній (ТНК), окреслюють основу їх життєдіяльності, формують попит із метою задоволення потреб людини у суспільстві будь-якої держави.

Звідси, в системі діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання важливим чинником виступає фінансовий механізм.

Метою статті є висвітлення результатів теоретичного дослідження сутності механізму фінансової діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання, його складових для забезпечення ефективності останніх.

Проблема визначення сутності механізму фінансової діяльності суб'єктів господарювання була висвітлена у науковій літературі такими ученими, як: Василик О., Павлюк К. [1, с. 95], Сенчагов В. [2, с. 5], Огороднік С., Федосов В., Опарін В. [3, с. 132],

Райзберг Б., Лозовський Л., Стародубцева Б. [4, с. 369], Садиков І. [5], Белоко́нская Є. [6].

Досить різні підходи згаданих науковців до окреслення дефініції фінансового механізму господарюючих суб'єктів представлено у табл. 1

Таблиця 1

**Узагальнення теоретичних підходів до сутності фінансового механізму
(авторська розробка на основі джерел [1–6])**

Автор	Визначення
О. Василик, К. Павлюк [1, с. 95]	«...фінансовий механізм поділяється на такі складові: фінансовий механізм підприємств, організацій, установ; бюджетний механізм; страховий механізм».
В. Сенчагов [2, с. 5]	«...фінансово-кредитний механізм включає три підсистеми: фінансово-кредитне планування; фінансово-кредитні важелі; організаційні структури і правовий режим фінансово-кредитної системи».
С. Огороднік, В. Федосов, В. Опарін [3, с. 132]	«...фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансово-кредитне забезпечення і фінансово-кредитне регулювання».
Б. Райзберг, Л. Лозовський, Б. Стародубцева [4, с. 369]	«...складова частини господарського механізму, сукупності фінансових важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин».
І. Садиков [5]	«... це система економічних відносин, яка визначає залучення та ефективне використання фінансових засобів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на діяльність кластерів».
Є. Белоко́нская [6]	«... зміст фінансового механізму формування і функціонування кластеру обумовлена його мезоекономічною природою і мережевим характером об'єднання фірм. Синергічний ефект у фінансовому плані проявляється в отриманні фірмами доходу – кластерної ренти. Специфіка фінансового механізму промислово-територіального кластеру полягає у поєднанні ринкових і ієрархічних взаємодій учасників у галузевих і територіальних каналах виробництва і розподілу ренти».

Дослідження зарубіжного досвіду розробки і застосування механізму фінансування діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання сприяло окресленню його мети, завдань, структури і принципів формування.

Мета побудови і використання цього механізму полягає у створенні умов їх ефективного функціонування за допомогою фінансових важелів.

Кінцевий результат застосування механізму полягає у збільшенні дохідності закордонних підприємств суб'єктів господарювання за допомогою заходів сприяння надходження прямих іноземних інвестицій урядом приймаючої країни тощо.

Принципи використання механізму фінансування діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання визначені Конституцією України [7, ст. 67], де закріплено загальні основи, які повинні бути реалізовані у кожній галузі законодавства: рівні права і можливості людини і громадянина, заборона на їх обмеження не інакше як вищим законом про єдність економічного простору, вільне переміщення товарів, послуг і фінансових засобів, визнання і захист державою всіх форм власності, свобода економічної діяльності та ін.

Важливим фактором, який визначає стан діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання є їх фінансування. Воно є визначальним для всіх етапів створення і функціонування цих підрозділів. Фінансування виступає складовими елементом їх фінансової політики. Воно має створити умови для формування цих підприємств, їх ефективного функціонування і розвитку потенціалу.

Сутність механізму фінансової діяльності досліджуваних утворень представляє собою окреслення обсягів фінансових засобів, їх джерел надходження і спрямування у сфери діяльності, що принесуть найбільшу вигоду. Останнє можливо, якщо система механізму фінансової діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання побудована за такими принципами:

- технології, прийоми, засоби і заходи, які використовуються, знаходяться в правовому полі;
- застосування множини варіантів фінансування;
- гнучкість, що дає змогу швидко пристосуватися до змін зовнішнього середовища з метою прибуткової діяльності як материнського підприємства ТНК, так і її дочірніх підприємств.

Ефект від застосування цих принципів можливий тільки при наявності фінансового механізму. Останній представляє собою систему методів, прийомів, технологій, важелів впливу на ефективне фінансування діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання та засобів оцінки рівня цього впливу.

Нерівномірний розвиток економік різних країн, розходження їх грошово-кредитної, бюджетно-податкової, валютної політик, соціальних пріоритетів призводить до того, що в один і той же час в одних підрозділах корпорації бізнес розвивається, утворюються вільні кошти, що підлягають ефективному розміщенню, а в інших країнах і регіонах у підрозділах компанії виникають фінансові проблеми. Централізоване в рамках корпорації управління грошовими потоками аж до акумуляції коштів в одному фінансовому центрі дозволяє оперативно реагувати як на негативні, так і на позитивні зміни ситуації, ефективно справлятися з виникаючими диспропорціями. Крім того, схема єдиного фінансового центру корпорації призводить також до істотної економії на витратах з переказу коштів [8].

Структура фінансового механізму представлена на рис. 1.

Фінансове забезпечення діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання як елемент фінансового механізму представляє виділення фінансових ресурсів з означенням їх джерел фінансування з метою ефективного їх розвитку, здійснення заходів інвестиційної діяльності.

Фінансове регулювання здійснюється при застосуванні фінансових інструментів (засобів). Останні виступають у формі фінансового планування, інвестиційного проектування, кредитування, розробки цінової політики, податкових пільг та податкових обмежень (санкцій). Елементи податкового впливу проявляються під час вилучення частини доходу. Решта фінансових інструментів — у процесі збільшення доходів. Дія впливу механізму на фінансування діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання є визначальним у фінансовій політиці функціонування ТНК: окреслюються заходи з підтримки їх функціонування для нівелювання негативних тенденцій.

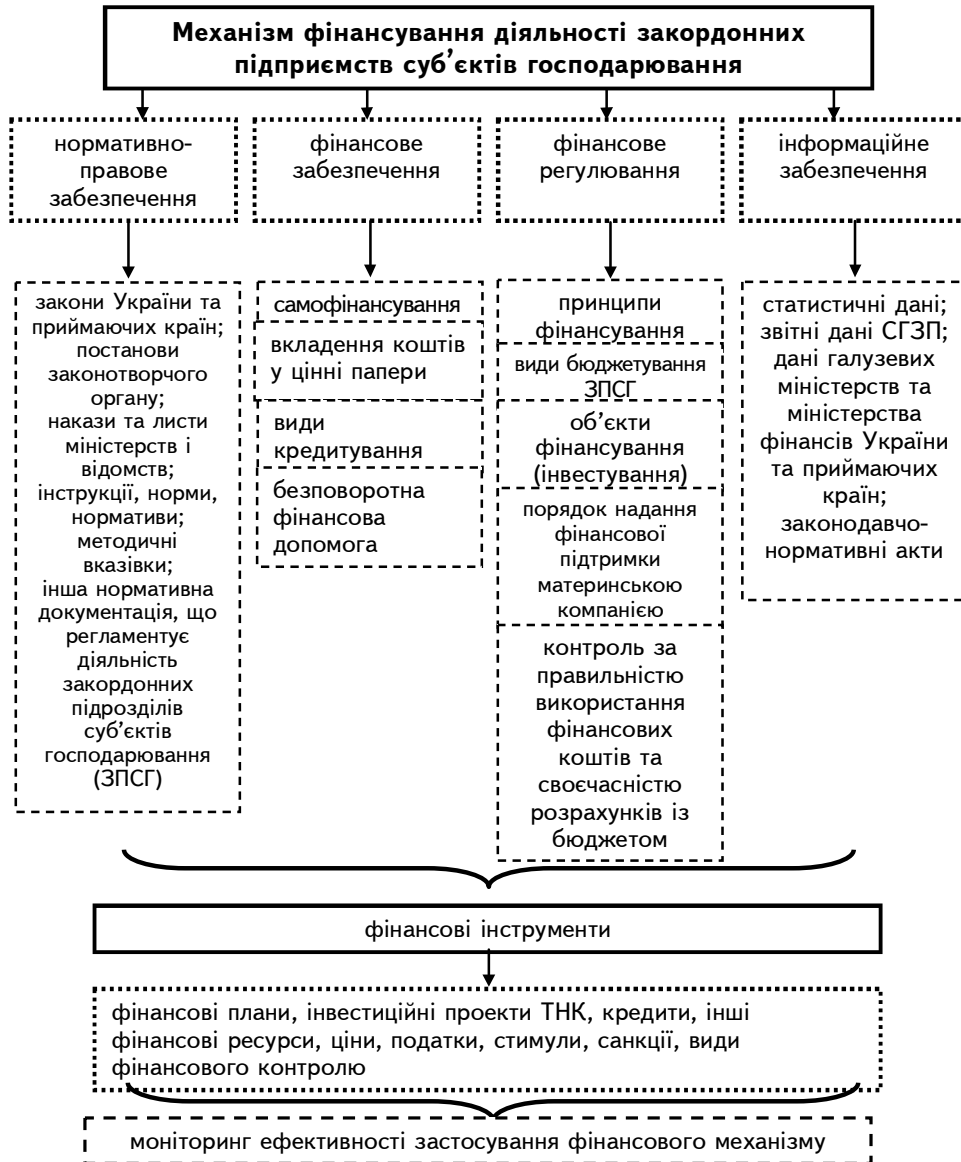

Рис. 1. Механізм фінансування діяльності закордонних підрозділів суб'єктів господарювання (авторська розробка)

Аргументовані особливості механізму фінансування діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання показали, що відсутність взаємопоєднання елементів зменшує його роль, обтяжує їх використання. Обґрунтовано, що фінансовий механізм представляє сукупність складових: нормативно-правове забезпечення – закони України та приймаючих країн, постанови законотворчих органів, накази та листи міністерств, відомств, інструкції, норми, нормативи, методичні вказівки, інша нормативна документація,

що регламентує діяльність закордонних підприємств суб'єктів господарювання; фінансове забезпечення — самофінансування, вкладення коштів у цінні папери, кредитування; фінансове регулювання — принципи фінансування, види бюджетування закордонних підприємств суб'єктів господарювання, об'єкти фінансування (інвестування), порядок надання фінансової підтримки, контроль за правильністю використання фінансових коштів та своєчасністю розрахунків із бюджетом; інформаційне забезпечення — статистичні дані, звітні дані закордонних підприємств суб'єктів господарювання, дані міністерств України та приймаючих країн, законодавчо-нормативні акти. Впровадження фінансових механізмів у дію здійснюється за допомогою фінансових інструментів, до яких належать фінансові плани, інвестиційні проекти, кредити, інші фінансові ресурси, ціни, податки, стимули, санкції, види фінансового контролю. Ефективність застосування елементів механізму фінансування діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання відслідковується за допомогою моніторингу.

1. *Василик О.Д.* Державні фінанси України: підруч. / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. — К.: НІОС, 2002. — 608 с.; 2. *Сенчагов В.К.* Финансовый механизм и его роль в повышении эффективности производства / В.К. Сенчагов. — М.: Финансы, 1979. — 61 с.; 3. *Огородник С.* Финансово-кредитные методы повышения эффективности промышленного производства / С. Огородник, В. Федосов, В. Опарин. — К.: Техника, 1990. — 238 с.; 4. *Райзберг Б.А.* Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовський, Б.А. Стародубцева. — М.: ИНФРА — М, 1996. — 496 с.; 5. *Садыков И.М.* Современный механизм финансового обеспечения функционирования кластеров [Электронный ресурс] / И.М. Садыков. — Режим доступа: <http://old.tisbi.org/science/vestnik/2010/issue4/Econom/Sadykov.html>; 6. *Белоконская Е.Г.* Финансовый механизм формирования и функционирования промышленно-территориального кластера: автореф. на соискание научн. степени канд. экном. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» [Электронный ресурс] / Е.Г. Белоконская. — Режим доступа: <http://lib.znate.ru/docs/index-123128.html>; 7. Конституція України [Електронний ресурс] / Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. — Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>; 8. *Дяконова І.І.* Міжнародні фінанси [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://westudents.com.ua/glavy/98749-143-djerela-fnansuvannya-tnk.html>.

УДК 658.14:005.336.4